

van lezingen en voordrachten, gehouden op bijeenkomsten van de " O R D E D E R V E R D R A A G Z A M E N " Voor wekelijkse ontvangst opgeven aan: J. L. Buitendijk, Alg. Leid., Buys Ballotstraat 11's-Gravenhage. Alle correspondentie: Alg. Secr. W. Chr. C. v. E I J K E L, Magnoliastraat 32 's-GRAVENHAGE, Telefoon: 32 44 77 .

x in de kantlijn betreft de vraag.
- " " " " het antwoord.

Goeden avond vrienden,

Aan het begin van de avond krijgt U weer het gebruikelijke verhaal te horen, want het schijnt nog steeds noodzakelijk te zijn U daarop te wijzen. Wij zijn in geen geval onfeilbaar, wij weten ook niet alles; we weten misschien veel, maar alles weten dat is onmogelijk in ons levensbereik. Wij kunnen dus fouten maken; juist omdat wij fouten kunnen maken en omdat wij niet alles weten, is het dringend noodzakelijk dat U, juist U, zelf nadenkt, dat U zelf nazoeft waar ergens voor U de bruikbare waarheid is. Waar U twijfelt onderzoekt U; daar doet U Uzelve en ook ons een grote dienst mee. U wilt daar dus wel aan denken. En nu vrienden mijn onderwerp. En dat eigen onderwerp, daarvoor heb ik deze keer gekozen:

D E W E G V A N H E T G E L O O F

Er is uiteindelijk zoveel gesproken over geloof op deze wereld, er is zoveel dat men - willens of niet willens - moet geloven, dat het wel eens prettig is om daar met elkaar over te praten. Een ieder heeft natuurlijk zo z'n eigen zienswijze. Ik weet niet hoeveel verschillende geloven er op de wereld zijn, maar ik zou haast zeggen: net zoveel als er mensen zijn. Volgens bepaalde hoofdlijnen neemt men iets aan wat men niet bewijzen kan en dat wat men niet bewijzen kan aangenomen hebbende, gaat men daar z'n eigen interpretatie van geven, met het resultaat natuurlijk dat een Chinees die Christen is, op een heel andere wijze zich het Christendom voorstelt als een Papoea. En op zijn beurt doet die het weer heel anders dan een Europeaan, een Amerikaan of een Indiaan. Het geloof zelf is dus een zuiver persoonlijke kwestie. Wij kunnen dat geloof wel uit gaan breiden en we kunnen daarvoor aan gaan stellen: priesters, organisatoren en wat dies meer zij, maar die zijn toch niet in staat om te bepalen wat voor een geloof U hebt. U kunt wel zeggen: ik neem het aan en ik hoor er ook bij en wat ze zeggen is allemaal mooi en netjes, maar als U het op de keper gaat beschouwen dan neemt U een hoop dingen alleen maar aan omdat U er nooit over nadenkt. En wanneer U een ogenblikje redelijk na gaat denken, dan moet U bij zichzelf deze dogmatische waarheden - deze vastgestelde punten van het geloof - op een of andere wijze uitleggen. Want zo precies als het er staat is het voor de meesten onaanvaardbaar. En juist omdat het voor de meesten onaanvaardbaar is, vrienden, en dus elk genooft wordt tot een interpretatie, doet zich al heel gauw de vraag voor: wat is nu eigenlijk de werkelijke waarde van het geloof? Is een geloof een organisatie, is een geloof een bond van mensen, is een geloof een geïnspireerde of hemelse waarheid; wat is het eigenlijk? We zouden het eigenlijk heel primitief mogen stellen; we zouden kunnen zeggen: ieder mens die gelooft kan volgens zijn eigen voorstelling alleen geloven in datgene wat hij kent. Elk mens die gelooft grijpt uit naar zijn eigen idealen, naar het hoogste wat er in hem leeft. Dat zult Uzelf ook doen vrienden. Uw geloof dat is over het algemeen Uw ideaal, dat is Uw droom, een hele mooie droom. En als daarmee de kous af zou zijn, ach, dan zouden wij dat geloof wel opzij kunnen zetten, dan zou het niet veel beter zijn dan al die andere dingen waar sommige mensen mee bezig zijn en die zich in droomboeken verdiepen en dergelijke, om nu eens uit te kienen wat die droom eigenlijk te betekenen heeft. Inplaats dat er dan een droomuitlegger komt, komt er een theoloog; dat zou het enige verschil zijn, dan zou dat geloof niets waard zijn. Maar doet U dan misschien bij dat bewuste - half bewuste soms - geloof, nog iets anders wat U zich eigenlijk niet realiseert? Dat is de grote vraag. En juist op deze vraag zal ik proberen om een niet te uitgebreid, maar toch tekenend genoeg antwoord te geven. Wanneer ik denk aan God of ik denk aan een heilige, of ik denk aan een verlosser, dan moet ik noodgedwongen mij voorstellen het beste wat ik ken; ik moet mij grote machten en krachten voorstellen en ik verwacht van deze krachten hulp en steun. Eerste punt. Wanneer ik hulp en steun verwacht en geloof dat ze mij gegeven worden, dan begin ik dus zelf reeds te verwezenlijken datgene waarom ik vraag. Maar bovendien heb ik mij gericht tot het hoogste voor mij bereikbare geestelijke plan. Zou het dan anders kunnen dan dat juist bij dit uitgrijpen naar een hoogst geestelijk plan, vandaar de krachten komen die U in staat stellen - geholpen juist door dit geloof, door deze onbewezen zekerheid in U - te komen tot een verwerkelijking van dingen die anders tot de onmogelijkheden zouden blijven behoren? Dat is punt één. Vandaar dat heel vaak - en dat behoort eigenlijk ook bij het geloof - die eenvoudige gebruiken van een gebed of een bezwering wel degelijk zin hebben. Er zijn mensen die - wanneer ze iets kwijt zijn - een raffelrijmpje opzeggen dat tevens een aanroeping is van een heilige. Is dat niet: St. Antonius, beste vriend, maak dat ik dit of dat nu vind. Het is dus eigenlijk kinderlijk en toch zijn

er een hele hoop mensen die er baat bij hebben, waarom? De gedachten worden afgenomen van het zoeken en gericht op het vinden. In dit ogenblik wendt men zich tot de kracht die vinden kan. Of deze kracht reëel is of niet reëel is, doet zelfs niet terzake in dit geval, want hier treedt dan de mogelijkheid op voor het onderbewustzijn - dat zich wel herinnert waar zoiets gebleven kan zijn, heel wat beter dan U dat bewust doet - om deze instigatie, deze prikkel, die als het ware Uw vraag beantwoordt, aan U mede te delen. Dan zegt U: ach ja, dat had ik kunnen weten. U zegt: nou, moet U toch eens kijken, daar ligt het. Dus daar heeft U een eenvoudig geval van gebed, waarbij nog niet eens hogere machten aan het werk zijn. Toch heeft het dus nut, waarom? Omdat Uw geloof daarin ligt en U dus brengt tot een aanvaarding van machten en een overgave aan machten. Of die in of buiten U zijn doet niet ter zake. Dan gaan we verder: U leeft, ik leef, wij leven allemaal. Omdat wij leven moet er ergens een kracht zijn die het begin van dit leven is geweest. Nu kunnen wij ons echter niet voorstellen dat er een einde aan het leven is; het is heel moeilijk dat te aanvaarden en zelfs de grofste materialist gaat nog verder en zegt: ja maar, wanneer ik dood ga gaat mijn lichaam toch weer op in de aarde en zal vandaaruit weer deel uitmaken van leven; mijn gedachten op de aarde uitgesproken zullen verder leven wanneer ik er niet meer ben. Ook hier dus een geloof aan een onsterfelijkheid, zij het op een ietwat andere wijze naar voren gebracht. Nu komen wij met het geloof natuurlijk een heel eind, wanneer wij zeggen: God heeft ons geschapen, met een ziel en een geest en Hij heeft ons eeuwig gemaakt, dan zijn wij klaar. Maar vaak willen we dat graag voor onszelf beredeneren. En dan kunnen we gaan zeggen: ja, ik moet geleefd hebben voordat ik hier ben gekomen en ik zal verder leven voordat ik weer in een andere wereld terecht kom en in die andere wereld zal ik weer verder gaan en zo tot in het oneindige. Dan komen wij er al heel gauw toe om daar een theorie over op te bouwen en we denken dan dat we in staat zijn om logisch te beredeneren dat dat leven door zal gaan en vergeten daarbij één ding, "God". Wij moeten altijd uitgaan van God, God is het onbewezen feit, het feit dat in zichzelf - in het hele bestaan - zichzelf bewijst maar ook slechts aan zichzelf. Wij kunnen God niet aflezen uit het leven, hoever we ook gaan, dat is voor ons zeer moeilijk zonet onmogelijk. Toch gelooft een ieder aan een God. Of U die nu noemt de krachten van de natuur, of U die nu een of andere buitennissige naam geeft, of dat U zich bij het eenvoudige begrip van de Eeuwige houdt, altijd weer, vrienden, precies hetzelfde "God". God is een geloof, ja, maar is dat geloof aan God niet gelijk een zekerheid in ons? Vervullen wij misschien door ons geloven aan God de voorwaarden voor een leven op een bewust peil zoals een mens b.v. dat doet? Is niet juist het begrip dat er een God is, een noodzakelijkheid? Zonder enigerlei geloof kunnen wij niet leven op menselijk peil, laat staan op een hoger gelegen peil. De mens die nergens aan gelooft, die geen enkele waarde aanvaardt, wordt tot een dier en een heel wat wreder en heel wat verscheurender dier dan de dieren in de wildernis, omdat hij een scherp redeneringsvermogen heeft. Hij zal zich afstompen, hij zal terugvallen ver onder het menselijke. Wanneer een mens nergens anders in gelooft, dan gelooft hij toch allicht in de mensheid of in het leven zoals als hij dat ziet en in het zorgen voor het nageslacht. U ziet dus, het geloof is een noodzakelijkheid om mens te zijn. Nu hebben we in punt 1 gezegd dat het geloof ons ideaal is, m.a.w. ook het geloof in de mensheid baseert zich niet op bestaande waarden, maar op bestaande mogelijkheden. Kort en goed, ook in het tweede geval dus: ons geloof is het aanvaarden van een mogelijkheid voor een zekerheid zonder daarvoor het bewijs te hebben. En zo kunnen we verder gaan, o, wij zouden nog zolang verder kunnen gaan over dat geloof; het is een onderwerp waar we jaren over kunnen spreken en nog niet uitgeput zijn, maar ik heb gezegd ik wil het niet te lang maken. Wanneer wij nu niet zouden geloven of zeer beperkt zouden geloven, wat gebeurt er dan? Dan zullen wij uiteindelijk beperkt worden tot een geloof aan onszelf, onze omgeving en onze wereld. Wanneer wij dat doen beperken wij noodgedwongen ook ons eigen geestelijk vermogen tot dat van onze omgeving en onze wereld, m.a.w. wij onderwerpen ons aan het grote gemiddelde van alle dingen in hun uiterlijke verschijningsvorm. Dat dat niet zeer veel waard is kunt U vaststellen door de wereld eens gade te slaan. De besten zijn wonderlijk goed soms onder de mensen, maar de slechtsten zijn ook vaak afgrondig slecht, hatelijk. En daarom, degenen die zich alleen maar aan de mensheid vasthoudt, komt met zijn geloof tot een levenspeil en een levenshouding, die zeer laag zijn en die het werkelijk vooruitkomen - het werkelijk bewustworden - geestelijk tegenhouden. Wij moeten dus hoger op grijpen. Dan rijst bij mij onmiddellijk de vraag: wanneer wij zover kunnen komen en U mij zover wilt volgen zonder meer, waarom dan niet geloofd in God, het hoogstvoorstelbare? Waarom ons niet verheven boven dat peil van allerhand vormendienst, van aanschouwingen die nu eigenlijk zo weinig waard zijn, waarom niet ons regelrecht tot God gewend? En dan horen wij vaak: ja, ik zou wel willen denken aan God maar ik kan het eigenlijk niet, God ligt mij te ver. Dat is begrijpelijk, want hoe kan een eindig wezen - wij zijn uiteindelijk begrensd; onze wereld is een eindigheid, zeer beperkt - ertoe komen om een onbegrensd iets ook maar voor een heel klein gedeelte te begrijpen? Dat gaat niet, om zich dat voor te stellen. Dan worden wij dus beperkt tot de ge-

dachten van anderen die misschien wat verder in de materie zijn doorgedrongen en dan zien we daar onmiddellijk met grote legioenen aanmarcheren, al die oude wijsden, alle demonen en duivels, geloof; wij zien daar aanmarcheren alle waarheden en onwaarheden die er op de wereld gezegd, gedacht en geschreven zijn over God. En dan komt nog de vraag: wanneer dit alles nu over God gaat en zo tegenstrijdig is, waar moet ik dan naartoe? Wij zoeken een Godsbegrip, een geloof dat sterker is dan wijzelve; dat kan niet uit onszelf komen, omdat - zou het uit onszelf moeten komen, redelijk en overlegd - het nooit sterker zou kunnen zijn dan wijzelf zijn. Maar wij willen een geloof dat hoger gaat, dat krachtiger is, dat sterker is. Ja vrienden, dan blijft ons eigenlijk maar één ding over, dan moeten wij gaan zoeken. En nu hebben we in onszelf zo verschillende voorstellingen van wat goed is. Wij geloven allemaal aan vrede als een gelukkig iets, wij geloven aan liefde, aan naastenliefde, we geloven aan zelfbehoud, kortom wij hebben een hele serie geloofsartikelen die in de mensen ingegraveerd staan, bij elk verschillend naar gelang het land waar hij leeft, de gemeenschap waarin hij opgroeit. Nu kan elk mens een keuze gaan maken, die keuze wordt voor een groot gedeelte beperkt door de mode - laten we maar eerlijk zijn, godsdienst is bij vele mensen vaak een mode en meer niet - en dus de opvoeding die krachtens deze mode plaatsvindt. Daardoor krijgt U in Uw kinderjaren opgediend een bepaalde Godsgedachte. En die Godsgedachte staat helaas niet alleen, maar is omrankt met een vlechtwerk van sagen, legenden, mythen en weet ik wat nog meer, van wat je wel en wat je niet mag, van wat God doet, hoe Hij er uitziet, waar Hij woont enz. Nu gaat de volwassen mens over het algemeen nadenken, hij zegt: ja maar, dat kan ik toch niet allemaal geloven; U bent boven het geloof van Uw kinderjaren uitgegroeid. En toch moet U een geloof hebben. Als U dat geloof niet heeft dan heeft U Uw houvast verloren, dan bent U weer in Uzelf bekrompen en beperkt geworden en wat is dan de redelijke manier van doen? Na te gaan welke waarheden omtrent God overal en regelmatig weer naar voren komen. En dan hoor ik iemand denken: O, dat is Steiner, dat is anthroposofie, dat is niet helemaal waar. Het is redelijk dat wij kennisnemen van elk beeld dat ons van God ontworpen wordt, van elke waarheid die ons in Zijn naam verkondigd wordt. En ja, dan zien we ook al weer tweestrijd; de een zegt dit ende ander zegt dat, maar daarachter staat één grote idee: dat er een God is, een God die ons bepaalde wetten als het ware geeft. En wanneer we in Hem geloven dan kunnen we die wetten vervullen en daardoor tot Hem komen. En nu kunnen we aannemen dat die kleine groep mensen zich vergist; we kunnen aannemen dat een heel geslacht op de aarde zich vergist, maar dat gedurende een honderd duizend jaren dezelfde gedachten steeds weer op aarde leven en bestaan, dat kan geen toeval zijn. Wij hebben dus een basis; wij kunnen dit geloof aanvaarden omdat dit geloof een van de levende krachten is die alle rampen, alle politiek en oorlog, alle godsdienstvervolging en -verkondiging schijnbaar overleeft. Wanneer we die idee hebben gevonden dan komt de grote vraag: wat kan ik doen met dat geloof? Dat is voor een eenvoudig mens gemakkelijker dan voor een denkend mens natuurlijk. Maar hoe ge ook zijt: of ge het nu zoekt in alle verfijning en spitsvondigheid of dat ge het eenvoudig aanvaardt, ge zult op een ogenblik komen tot bidden, en daar bedoel ik helemaal niet mee het herhalen van een of ander mooi opgeschreven versje of gedichtje dat dan een gebed heet te zijn, of het prevelen van een voorgeschreven formule zonder meer. Die dingen die kunnen een hulpmiddel zijn. Maar dan komt er een ogenblik dat U - omdat U dit geloof aan God hebt, onverschillig door welke vorm - eigenlijk gaat zeggen: God hier ben ik; doe nou maar met me wat Je wilt; ik weet, Jij bent het hoogste, het beste, ik zou gelijk U willen zijn. We weten dat het niet mogelijk is, maar toch zit dat erin. We zijn als het ware net kinderen die zeggen: ja, ik wil later net zo worden als Pappie is. En dan worden we kinderlijk en ons geloof - dat is het vreemde - wordt ook steeds kinderlijker. We gaan nog wel indringen in de meest verschillende materies, we gaan nog zoeken onder de meest verschillende filosofieën en gedachten maar we hebben één hoofdpunt: God is er en God helpt ons. En nu is het vreemde dat dat geloof door de eenvoudigen gemakkelijker bereikt wordt dan door diegenen die zo schermen met hun eigen weten en intellect. Dat is helemaal niet erg; een ieder kan dat geloof uiteindelijk vinden en zal het vinden, maar dat brengt met zich mee dat we voor diegenen die een kinderlijk, oprecht, eerbiedig geloof hebben in God - onverschillig op welke manier - daar moeten wij eerbied voor hebben, daar moeten we - om het nu eens deftig te zeggen - onze hoed voor lichten, en die mogen we misschien een heel klein beetje benijden. Zonder geloof kan een mens niet leven, zonder geloof kan geen geest licht zien, zonder geloof is er niets, is er alleen maar leegte, dan is het hele leven niets anders - zoals het eens werd uitgedrukt - dan een korte spanne tijds die verglijdt, waarbij het moment-mens bestaat als niet tussen eeuwigheid en eeuwigheid. Degeen die dat zei was een pessimist, maar als we zo de mens moeten zien in zijn volledige waarde, dan heeft het leven geen zin. Wij moeten allen leven, elk op zijn eigen plaats in zijn eigen sfeer, wij moeten leven. Dan kunnen wij alleen dat leven dragen en tot iets moois en iets schoons maken wanneer we geloven. Ziedaar vrienden, dat is eigenlijk mijn hele betoog. Wij zouden dat uiteen kunnen rafelen en gaan spreken over zonnediens en lunairaanbidding, we zouden kunnen spreken over vuuraanbidding en over natuurgeesten, we zouden kunnen gaan spreken over de Verlossingsgedachte en de verschil-

lende religies, maar dat helpt ons niet. Wat wij nodig hebben dat is geloof, in de eerste plaats geloof. En pas wanneer wij in God geloven en op God durven vertrouwen en Hem werkelijk durven beschouwen als de kern van ons zijn, ja dan, dan kunnen wij ons misschien eens met die bijkomstigheden bezighouden. Maar wanneer we dat doen vrienden, dan is dat niet veel meer dan een kinderspel. Dan is het een schermutseling die haar scherpte en haar belang verloren heeft, want God is er immers en God is goed, waar zouden wij ons dan verder zorg over maken? Wanneer dat geloof in U zou leven vrienden, dan zouden heel wat van Uw vragen wegvallen. Dan zoudt U niet meer vragen: bestaat er wel of niet reïncarnatie? Doet crematie pijn of is begraven beter? Dan zoudt U niet meer vragen: hoe ziet het er uit in Uw wereld? Dan zoudt U niet zeggen: ja, en hoe gaat het nu met al diegenen die mij zijn voorgegaan? Want dan zou er in U de zekerheid zijn - geboren uit het geloof - dat God uiteindelijk de grote levende kracht is die alles in stand houdt en alles regelt zoals het het beste is. God die de volmaking schept en in de volmaaktheid ook ons laat delen, wanneer we Hem slechts de gelegenheid daartoe geven, door ons tot Hem te wenden, inplaats van te denken dat wij het op eigen houtje kunnen doen. Dat is eigenlijk de kern van het hele betoog: geloven. Er is een God. Wanneer U daaraan twijfelt omdat de wereld wreed is, dan moet U altijd bedenken dat dit de menselijke werkelijkheid, dat dit Uw eigen wereld, Uw eigen ervaren en Uw eigen doen is; dat God meer is dan dat. Wanneer U zich afvraagt hoe er al maar winter moet zijn, als er nu toch altijd zomer zou kunnen zijn, die U zo prettig vindt, moet U altijd er weer aan denken: "God". God weet wat goed is, wij kunnen er alleen maar naar gissen. En wanneer wij sterk in die God geloven dan kunnen wij misschien op een ogenblik zeggen: God, ik geloof in U, God ik grijp naar U uit met mijn gedachten, geef mij nu de kracht want dit of dat moet er gebeuren. En dan gebeurt het. Wanneer U dan in dat gebed wilt bereiken dat een opkomende zee als een stalen wand blijft staan, dan gebeurt dat. Wanneer U temidden van een vuurzee een enkel huis zoudt willen behouden en U zoudt geloven aan God, dan zou dat huis behouden zijn. Wanneer een mens dood neer zou vallen en ge zoudt op deze wijze God zoeken, dan zou het leven terugkeren. Maar omdat wij niet altijd weten wat goed is, is het verstandig om, wanneer wij in geloof tot God gaan, te zeggen: God, indien het U belieft, indien het Uw inzicht, Uw wet is, dat mijn verlangen, dit verlangen gerechtvaardigd is. Dat is de beperking, de beperking die wij onszelf op moeten leggen, let wel, want God vervult elke wens en elke gedachte die werkelijk met een intens geloof en vertrouwen Hem wordt voorgelegd. En daarmee vrienden, heb ik dit betoog beëindigd. Wanneer U daar iets over te zeggen of te vragen heeft, dan kunt U dat nog doen. Mag ik dus aannemen dat er geen vragen hierover zijn? Dan groet ik U allen en dan geef ik het woord over aan de tweede spreker van deze avond.

De ORDE DER VERDRAAGZAMEN houdt haar bijeenkomsten iedere Vrijdagavond (8 uur) in het Gebouw "KEN U ZELVEN", de Ruyterstraat 41, D e n H a a g.
Bezoekt deze regelmatig en introduceer zoveel mogelijk Uw vrienden en kennissen, voorzover zij serieus van ons werk willen kennismaken.

Goeden avond vrienden,

Ja, nu is het eigenlijk Uw tijd voor een onderwerp. Wat ik zeggen wil, ja, ik vang daar zoeven een gedachtenstroom op, maar wanneer U nu vragen heeft over dit onderwerp, dan kunt U die het beste stellen even in de Vragenrubriek, nietwaar, die is er speciaal voor en dan kunnen we ons hier nu ook weer tot één onderwerp beperken voorlopig. Wat voor onderwerp?

- x Er is indertijd gesproken over de geestelijke strekking van FAUST. Velen van ons hebben dat niet gehoord. Is het misschien mogelijk dat U dat voor ons als een onderwerp behandelt?
- Als ik U daar een genoeg mee doe, zeker. De betekenis van Faust. Als we nu eerst eens denken aan Faust, dan zullen we één ding begrijpen. De Faust-geschiedenis zoals Goethe die heeft neergelegd - want U bedoelt hier Goethe's Faust, dat is voor U de Faust, maar er bestaan er misschien wel 50 of 60 anderen - is gegrondvest op een oud volksverhaal, een vertelling van een man die zijn ziel verkocht aan de duivel, zoals er velen zijn. En dat is nu in handen gekomen van de Geheimrat en die is daar begonnen om daar zo op zijn manier een verhaal van te maken. Maar deze mens - deze Goethe - die had zich beziggehouden met veel geheimen van de natuur en van het leven en daardoor was hij in staat aan het verhaal zelf een veel diepere betekenis te geven dan voor een gewone verteller of poppenkastvertoner uit die tijd ooit mogelijk zou zijn. En een groot deel van de waarde van Faust ligt dan ook juist in deze eigenaardige interpretatie van dit oude gebeuren. Dan kunnen we verder Faust splitsen zoals U weet in twee delen. We kennen het eerste deel dat voor iedereen nogal begrijpelijk en aanvaardbaar is, en dan kennen we daarbij een tweede gedeelte. Dit tweede gedeelte - dat o.a. inhoudt de klassieke Walpurgisnacht - is geladen met vreemde figuren en gestalten, met eigenaardige symbolen en wordt voor de meeste lezers en toehoorders een soort van doolhof van begrippen waar ze maar heel moeilijk uit kunnen komen. Men zou

zo zeggen eigenlijk dat Goethe gefaald heeft, dat hij te hoog gegrepen heeft in het tweede deel. Nu is ook dat niet helemaal waar want hij heeft wel degelijk ^{uitgedrukt} wat hij uit wilde drukken, maar degeen die zich daaraan waagt, moet zich eerst eens bezig gaan houden met de betekenis van al die verschillende termen en woorden die er naar voren worden gebracht. B.v. "Het leven in de fles van Munkelès"; heeft in dat tweede deel een heel aparte functie. Hij vertegenwoordigt eigenlijk het niet-menselijke menselijke leven of tewel het onmenselijke in de mens, zoals vele van die goden en godinnen uiteindelijk alleen maar staan voor mensen, eigenschappen van mensen. Waarmee ik niet wil zeggen dat hij hier b.v. Dante geïmitteerd heeft, die al zijn vijanden en vrienden daar op een of andere conveniënte plaats in de hemel of in de hel heeft gedeponneerd in zijn letterkundig werk; zo erg is dat nu weer niet. Dus, wanneer we beginnen hierover te praten, dan aller-eerst één ding vastzetten. Die oude Geheimrat die heeft heus wel geweten wat hij wilde zeggen. En wat hij heeft gezegd, heeft hij op een zodanige wijze gezegd dat degeen die voldoende opvoeding heeft - voldoende weet van de godenleer - ook door dat tweede deel heen kan komen. Zo, en nu gaan wij eens eventjes terug naar dat eerste deel wat waarschijnlijk het begrijpelijkste is voor U. Wij zullen dan allereerst zien dat wij te maken krijgen met Faust. Faust is Dr. Faustus die daar eenzaam opgesloten zit als een soort kluizenaar, alle verschillende wetenschappen heeft bestudeerd en er eigenlijk een beetje moedeloos van is. En ja, dan houdt hij zich bezig met het bezweren van geesten o.a.; hij bezweert o.a. Wagner en nog zo'n paar van die grote geesten en hij probeert aan hen het geheim van het leven te ontrukken. Maar dat kan hij niet en dat is heel goed gezien, want wat doen zovelen van ons eigenlijk? Ze proberen ook om het geheim van het leven doodeenvoudig te vinden door nu maar eens eventjes te gaan kijken in de wetenschap, te gaan kijken misschien in deze terie, te gaan kijken in de mystiek en de magie. Ja dat is allemaal heel aardig, maar daar kom je er niet mee. En juist omdat dat niet het geval is vrienden, zullen we zien dat ook Goethe een oplossing moet vinden voor de tegenstelling in de mens Faust. Je kunt als mens nu eenmaal niet de oneindigheid bevatten, dat staat vast. Je kunt niet zo maar een, twee, drie, al die raadseltjes naar voren brengen en zeggen: o ja, en dat zit zus en dat zit zo en dat is nou wel goed. En juist omdat het niet kan, krijgen we dan de wandeling. Die wandeling waar de filosoof samen loopt met zijn vriend door al die feestende mensen heen en daar buiten de stadsmuren al die vreugde ziet en er eigenlijk niet al teveel plezier van heeft. Als je zo door zoudt lezen, nietwaar, dan zie je direct dat die rijen die zijn wel opgewekt en vrolijk; de vriend die zoekt wat vrolijkheid te geven maar Faust zelf blijft in z'n droom, Faust wil eigenlijk God zijn. 't Probleem dat v.d. Vondel zet in zijn "Lucifer", dat vindt U bij Goethe terug in z'n Faust. Faust die meer wil zijn dan alleen maar een mens, die God wil zijn, die eigenlijk alles en alles uit de aarde wil vinden om daaruit het pure, het absolute geluk te vinden. En juist daardoor - doordat hij zich verzet tegen zijn eigen status en tegenover zijn eigen orde, nietwaar, de levensorde waarin hij thuisheert - komt de poedel daarbij. Entziet er nicht den feurigen Schweif, nietwaar, trekt hij geen vuurspoor achter zich aan. Ach, zegt de ander, hij loopt er wel omheen maar het is gewoon maar een speelse hond die zijn baas kwijt is. In werkelijkheid beschrijft die hond als U goed leest het magische symbool; hij trekt n.l. een bepaald aantal cirkels. Een bepaald aantal cirkels trekken dat is een heel gewoon magisch gebruik. Vandaaruit zouden wij kunnen concluderen dat de Geheimrat Goethe dan ook wel degelijk met de magie op de hoogte is en zo dadelijk zullen wij dat dan ook heel duidelijk uitgedrukt zien, want hij gaat zelfs een ogenblik later in zijn werk in op de tegenstellingen, waar de bekende aanhaling naar voren komt, nietwaar, dat Mephisto zichzelf noemt "Der Geist der stets verneint und doch das gute schafft", de geest die altijd neen zegt, altijd ontkent, altijd protesteert, altijd wil vernietigen en toch tegen wil en dank het goede tot stand moet brengen. Want Faust wil daarin uitdrukken: ach, kijk eens even, je kunt nu wel (of Goethe wil dat dan doen natuurlijk, niet Faust) maar, je kunt nu wel proberen om de zaak af te breken, maar je kunt toch nooit als geest of als mens - al ben je nog zo machtig - ingaan tegen de Schepper. Je denkt wel dat je het doet, maar uiteindelijk doe je toch niets anders dan uitvoeren van wat Hij je zegt. Hij erkent daarmee God als heersende macht maar geeft ook aan dat er een strijd heerst, vandaar Mephistopheles. En deze Mephisto die zal dan een ogenblik later de zuiver zakelijke en materialistische raad geven aan de leerling die komt om te vragen wat hij nu eigenlijk moet worden, nietwaar, die zegt: als je dokter bent onthoudt dan, dat een geleerd gezicht, een gebaar en een paar geheimzinnig geprevelde woorden eigenlijk het hele geheim worden; wil je advocaat worden, bedenk dan alleen dat de brutale altijd wint en wil je prediker worden, denk eraan dat het holle woord de mensen meer betekent dan de waarheid. Dat staat er allemaal heel listig, verdraaid en verwrongen, maar daar komt het op neer; dat is eigenlijk een speelse grap van Mephisto, maar velt daarin ook tevens Goethe niet een oordeel over vele mensen? Zet hij daar eigenlijk de domheid van de mens niet voorop? En dan kunnen we verder gaan. Ik heb een hele hoop magische dingen al overgeslagen hier, want per slot van rekening, als we over zo'n werk willen gaan spreken dan moeten we dat ook kort doen he, die klok die draait. Omdat we dat nu juist zo

kort moeten doen, laten we al die magie nu maar de magie zijn en dan gaan we alleen op de diepere betekenis in. We zien dat er een pact wordt gesloten: Mephisto zal Faust dienen totdat hij het ware geluk heeft gevonden. En onmiddellijk neemt hij hem mee en hij zegt: ik zal beginnen met je je jeugd terug te geven. Hij begint dus als het ware met hem nieuwe levenswaarde te geven. En dan toont hij hem in de toverspiegel - terwijl de apen allerhand gekke gezichten zitten te trekken en geheimzinnige raadselspreuken geven, aan de heks haar eerbetoon geeft aan de jonker met de bokkepoot - dan geeft hij hem eigenlijk het idee, het verlangen van schoonheid, in Margarethe. Ook dat is niet zonder betekenis, want hoe vaak gebeurt het niet dat een mens in de spiegel kijkt - het is vreemd dat het juist in een spiegel gebeurt, nietwaar - Als de mens in de spiegel kijkt ziet hij meestal zijn eigen ideaal. Faust ziet zijn ideaal in de toverspiegel van de heks. Het gebeurt U ook vaak: U kijkt in de wereld en U ziet Uw ideaal en U begrijpt niet dat dat ideaal in U zit inplaats van buiten U. Het wordt er heel knap eventjes doorheen gewerkt daar en zelfs later aanmerkelijk uitgewerkt, want nu begint onmiddellijk - dat ziet U trouwens - zelfs in de opera hebben ze dat niet helemaal vergeten ofschoon ze daar het sensationele en laat ik zeggen het meer erotische element sterk naar voren brengen - maar dan ziet U hoe hij op zoek gaat naar dat ideaal. Maar hij zoekt het buiten zich en hij zoekt het niet edel, hij zoekt het ideaal niet om 't wille van het ideaal, hij zoekt niet het hogere om 't wille van het hogere maar alleen om 't wille van zijn eigen bevrediging. En dan krijgen we de verlokkingsscene nietwaar, waarbij hij juwelen laat deponeren door Mephisto, we krijgen het duel waarbij haar broer sneuvelt, we krijgen Margarethe die in tweestrijd staat en die uiteindelijk toegeeft, kortom een hele kostelijke avonturenroman die in sommige van z'n details doet denken aan een Don Juan-historie. Maar daar zit ook weer een bedoeling achter, want als U, mijn waarde vrienden, buiten U het ideaal met geweld wilt verwezenlijken, niet om het ideaal te vinden en het dienen maar om het te bezitten, dan zult U noodgedwongen dat ideaal zelf moeten vernietigen. En wanneer U dat ideaal eenmaal hebt en het is werkelijk diep in U ingevreten, dan kunt U het niet meer kwijtraken. Mephistopheles kan hem overal meenemen die Faust; hij zet hem neer op een bloksberg waar heksensabbath is, en Faust doet wel mee, hij voelt wel wat voor die heksenketel, maar op een gegeven ogenblik wordt het hem teveel; hij ziet de waarheid teveel en daardoor kan hij niet meer aanvaarden. En zo gaat hij overal, Faust reist de hele wereld door; hier probeert hij goed te doen, daar probeert hij kwaad te doen en het bevredigt hem niet en op het laatst zegt hij tegen Mephisto: nu ja, je bent niet geslaagd; ik wil in een woud zijn en ik wil rust vinden. Misschien dat ik daar mijzelf vind en mijn vrede. Er komt in elk mensenleven een tijd wil Goethe daarmee zeggen dat we het niet meer kunnen vinden in de uitwendige dingen, dat datgene wat in ons leeft, niet meer bevredigd kan worden door dat wat buiten ons staat. We moeten terug, terug naar onszelf, maar als we onszelf willen verrijken met wat we vinden, dan ontwijkt het ons ook daar. En zo zien we dan in een volgende scene al heel gauw weer Mephisto opduiken, die Faust meeneemt naar het Hof van de Koning. En dan wordt hij daar als goochelaar en tovenaars geïntroduceerd en met behulp van duivelse machten vertoont hij een heel toverwerk en iedereen is er diep van onder de indruk. En zo zien we dat zo vaak. De mensen laten zich meer beïnvloeden door de schijn dan door de werkelijkheid. Maar de ziel Faust kan geen vrede vinden. En dan trekken ze alle landen door en ze reizen over de hele wereld heen en overal is die magische dienaar aanwezig die daar aldoor maar helpt: Mephisto. En altijd weer is daar Faust die geen bevrediging vindt. En dan krijgen we daar de heksenketel van menselijk begeren waar Faust tussenin gaat, maar nu gesublimeerd in de klassieke schoonheid, waar de goden en godinnen van de Olympus ronddwalen, waar Helena van Troje als een begeerlijkheid voor hem staat, maar hij kan niet vergeten. Al deze schoonheid zegt hem niets. De statige rijen die er gedanst worden door Griekse maagden interesseren hem haast niet. Wanneer hij Pan ziet gaan over de verre bergen, dan schrikt hij er eigenlijk ietwat van terug, het is wel aardig maar hij is onbevredigd. En daar heeft eigenlijk de schrijver mee willen zeggen dat we heel vele en heel vreemde wegen kunnen gaan, maar dat we toch uiteindelijk ons werkelijke geluk niet kunnen vinden in uiterlijkheden. En dan gaat het verhaal verder - en nu moeten we hier even in aanmerking nemen dat er daarover verschillende versies bestaan, ook van Goethe - dus er bestaan twee uitwerkingen van, waarvan er één normalerwijze gepubliceerd wordt, de andere in manuscript aanwezig is gebleven. Dat is n.l. deze: Margarethe zal worden veroordeeld en zal sterven. Faust probeert voor een laatste keer haar te verlokken, het lukt hem niet en ze sterft. Maar het andere verhaal, de andere uitwerking betekende de zwakheid van het ideaal; in dat geval geeft Margarethe toe, ze geeft toe en ze wordt gered. Mephisto staat buiten klaar met de paarden. En dan verandert er wat in Faust. Een ideaal dat zwicht, dat zich vernedert, is geen ideaal meer. En dan voelt ze het aan en dan pas keert ze terug in de kerker en wordt geofferd. En op het ogenblik dat dat gebeurt zegt Mephisto: ik heb mijn dienst vervuld, want toen je haar zag sterven en zag dat ze in haar sterven en in haar lijden toch nog jou haar liefde gaf - aan jou dacht - toen was

je een ogenblik gelukkig. En dan vaart dan ook Faust ter helle. Dat is de éne versie. De andere versie gaat het iets beter en wordt Faust uiteindelijk zelfs door de hemelse koren verlost om 't wille van de ware liefde van Margarethe. U ziet dat is eigenlijk een verhaal wat wat sentimenteel is; sommige effecten doen ons zeer sterk denken aan de Peer Gynt, die ook een dergelijke betekenis heeft, zij het berustend op andere principes. Kortom de Faust op zichzelf is een wonderlijk werk, maar het is niet een werk wat nooit door een ander geschapen werd, want anderen hebben gelijkwaardige werken geschapen, ieder op hun eigen wijze. Wat is dan de buitengewone betekenis van Goethe's werk? Dat Goethe de kans heeft gezien om verbergend in dit verhaal al deze esoterische, magische, occulte waarheden, te komen tot deze conclusie: we zijn allen pelgrims; we gaan allemaal op een reis en we weten niet waarheen. En wanneer we gaan dan is er altijd bij ons het lagere, het principe van het lagere (Mephisto in dit geval dus) en dit biedt ons steeds weer de bevrediging, ja wijst ons zelfs ons werkelijk ideaal, maar belet ons tevens het te bereiken. Te allen tijde kunnen we gaan, door alle sferen, door alle steden en landen, we kunnen beladen zijn met rijkdom of als klui- zenaar in de eenzaamheid schuilen, altijd zal het lagere terugkeren. En wanneer we dan aan het einde komen, dan is er maar één ding wat ons redden kan, dat is een onzelfzuchtige en een waarachtige liefde. En nu wordt dit hier sentimenteel uitgedrukt in de liefde tussen man en vrouw, maar we zouden ook kunnen zeggen: de eerlijke en oprechte liefde die - in deze ontknoping dan - Faust terugvoert als de zwijgzame, die tweede versie nietwaar, als de zwijgzame geleerde die terug- keert in z' n kluisenaarskamer en dan opmerkt dat hij een dwaas is geweest. Zo gaat het ons allemaal vrienden. We kunnen heel veel doen met de krachten van de magie; we kunnen de geesten oproepen en we kunnen ons een logioen van dienende geesten aanschaffen misschien. Maar wanneer we dit doen, dan kunnen we nooit dat- gene vinden wat we zoeken: het volledige, het werkelijke, het kristalheldere ge- luk dat de vervulling is van al onze wensen. Dat vinden we niet; dat vinden we alleen - maar dan ook alleen - wanneer wij zoals Faust gered worden door een an- der. En wanneer we dat niet kunnen aanvaarden, dan komt onmiddellijk Mephisto en die zegt: je hebt één ogenblik de waan van geluk gekend, ik heb je geluk gegeven en omdat ik je dat geluk gegeven heb, ben je mijn dienaar, kom mee in de duis- ternis. Het klinkt een beetje gek; de meeste mensen die geloven er niet aan dat er ergens een demon bestaat die je dienen zal en je dan gevangen houdt om hem op jouw beurt te dienen. Toch is de gedachte niet zo gek, want geloof me, er zijn er heel wat die juist op de laatste smalle weg naar het werkelijke begrip en het geluk, zich laten verleiden om te zeggen: nu ja, nu kunnen we tenminste wat be- reiken, hun krachten op een verkeerde manier te gebruiken en dan? Dan vallen ze op een gegeven ogenblik wanneer ze het doel vlak nabij zien. En wanneer ze dat doel nabij zien, zijn ze plotseling gevallen in handen van geestelijke krachten die alles in z'n tegendeel doen verkeren, in bitterheid. Wanneer ik nu verder zou moeten spreken, dan zou ik natuurlijk nog aan kunnen gaan halen de verschil- lende betekenissen b.v. om Mephisto te beletten te ontsnappen, tekent Faust een pentagram, dus een bezweringsformule, maar Mephisto roept de muizen op en die knagen hem een stukje daarin door, zodat hij kan gaan omdat het pentagram niet gesloten is, terwijl de luchtgeesten een waanlied zingen waaronder Faust inslui- mert, een magisch lied. Kijk eens, U zoudt het ook zo kunnen zeggen: wij maken ijzeren voornemens, wij zeggen: wij zullen en wij willen goed zijn en we tekenen om die kwade machten te bezweren als het ware een pentagram en dan gaan we dromen en terwijl we dromen is de kleinste kleinigheid voldoende om ons terug te doen vallen in onze eigen zwakheid. Zo zit dat hele werk vol, vol met allerhand ver- borgen, maar vaak zeer schone aanspelingen. En wanneer U het leest - want wat ik kan doen dat is uiteindelijk niet anders dan een zeer kort en veel te fragmenta- risch overzichtje geven - dan zou ik U dit willen raden: wanneer U zo'n paar van die magische woorden en termen tegenkomt, wanneer U van die vreemde namen vindt, kijk eens wat ze betekenen, zoek het eens goed na, probeer U te realiseren wat daar eigenlijk geschreven staat, neem niet alleen de bezwering zo maar aan en neem niet alleen maar aan dat dat in een vreemd licht gebeurt, maar vraag U af waarom. En dan zult U misschien ontdekken dat die oude Geheimrat Goethe heel wat geweten heeft over allerhand alchemistische en magische konsten en dat die oude Geheimrat zijn oordeel daarover heeft vastgelegd in de belevenissen van Faust en zijn Mephisto en dat hij tevens zo nu en dan met een haast melancholiek gebaar iets van zichzelf schildert in Faust. Nu, ik hoop dat ik daarmee dan aan Uw wens tegemoet ben gekomen, vriend.

x Ik dank U zeer.

- Ja ik weet niet, er is misschien over dit onderwerp nog iets te vragen, of niet? Nou, neen, het is eigenlijk geen onderwerp wat zich zo voor vragen leent, nietwaar. Nou dan zou ik zeggen vrienden, gaat U dan maar eerst eens op Uw doolie gemakje pauzeren, dan ga ik het medium vrijgeven en dan kunnen we daarna wel weer verder gaan en dan zult U wel weer zien wie U dan te woord staat. Ik wens U dan in ieder geval verder nog een hele prettige avond toe.

ONS WEKELIJKS VERSLAG. Door storting van f 5.- op giro no. 517676 ten name van J.Rientjes, Scheveningen, verzekert U zich gedurende 10 weken van de ontvangst per post van ons orgaan dat 50 cent per nummer kost. Maakt abonné's op dit woordelijk verslag dat op de band-recorder is opgenomen en enig in den lande is. Geeft ons adressen op voor het zenden van proefnummers.

VRAGEN, welke nimmer een persoonlijk karakter mogen dragen, kunt U schriftelijk inzenden aan J.L.Buitendijk, Buys Ballotstraat 11, Den Haag.
U zult dan te zijner tijd in de VRAGENRUBRIEK het antwoord kunnen vinden.

NA DE PAUZE.

Goeden avond vrienden,

Ik mag dan vanavond voor U behandelen de z.g. vraagbaak of VRAGENRUBRIEK waarin ik geen persoonlijke vragen mag beantwoorden. U kunt dus beginnen met Uw vragen.

- x Leiding. Leest 3 schriftelijke vragen voor, door één persoon gesteld:
 - 1. Welk verband bestaat er tussen de eerste Sefira en de Tau in de Sohar?
 - Ik geloof dat de Tau in de Sohar als levenssymbool gebruikt wordt en daarmee tevens de aanduiding is voor de eerste verlossing en als zodanig in verband staat met de Sefira, maar ik durf het U niet met een volledige zekerheid te zeggen. Ik zal proberen of ik daar een betere en nauwkeuriger uiteenzetting of oplossing voor kan krijgen.
 - x 2. Vat de Sohar en de Talmud de woorden Ruach Meruach op alsdat de wezenstoestand uit de zijnstoestand is voortgekomen?
 - Al weer een vraag over een terrein waar ik persoonlijk niet zeer op thuis ben. Ik kan echter wel zeggen dat elke wezenstoestand m.i. uit de zijnstoestand moet voortkomen. De zijnsvorm en de wensen die leven in het zijn, zijn bepaling voor de uiting van het zijn. De uiting van het zijn is nu eenmaal de wezenstoestand. En wanneer dus Sohar en andere genoemde boekwerken inderdaad geheel en al de oude leer volgen, dan zullen ze deze interpretatie m.i. volledig aanvaarden. Ook hierover zal ik dan verder nog trachten inlichtingen te krijgen.
 - x 3. Zo ja, is deze Ruach Meruach feitelijk geen existentialistisch begrip?
 - Dat ligt eraan wat men onder existentialisme verstaat, want indien wij het er op houden dat elke wezenstoestand een uiting van de zijnstoestand is, dan erkennen wij daarmee dat elke verschijningsvorm het resultaat is juist van de existentie en als zodanig zouden wij hier dus wel over existentialisme kunnen spreken. Ik meen echter dat de term "existentialisme" een veel te ruim gebied bestrijkt en veel te veel verschillende opvattingen, die lopen van hoog-esoterisch tot laag-materialistisch toe, om hier absoluut een woord te spreken en te zeggen: ja, dat is existentialisme. Het is wel degelijk existentialisme maar van een zeer bepaalde en hoog-esoterische soort m.i..
- x Dank U wel.
- x Kunnen de hoogstaande geesten alleen gebruik maken van een instrument, die in zijn dagelijks leven moreel hoog staat of behoeft diens levenswijze niet in overeenstemming te zijn met de geestelijke lessen, die door hen komen?
 - Dit is inderdaad geen noodzakelijkheid. Per slot van rekening maakt het weinig uit of het instrument dat U hebt, verchroomd is of dat het gewoon in een zeer ruwe vorm, ja misschien zelfs in een zeer slechte toestand verkeert. Mits U daarmee het gewenste resultaat kunt bereiken, zult U het gebruiken, nietwaar? Zo gaat het ook ons. Wij kunnen echter wel dit zeggen: wij zullen zelden of nooit in staat zijn een instrument te beïnvloeden dat veel lager staat dan wijzelve en niet het verlangen kent om uit deze laagte op te klimmen. Dus er moet wel een zekere neiging naar het licht aanwezig zijn. En dan zult U, wanneer - wat U noemt - een hogere geest zich in een bepaald medium uit, op den duur dan ook zien dat daar een zekere verandering van levenswijze - zij het soms zeer langzaam - intreedt, want dan zal het medium uiteindelijk zich aan moeten gaan passen aan de krachten waardoor het voortdurend omringd is. Wanneer dit niet het geval is - wanneer het medium dus zijn eigen wegen gaat - dan zult U ontdekken dat wij niet in staat zijn om zuiver en volledig gebruik te maken. En als resultaat zullen wij bij voorkeur uitkijken naar een ander en beter instrument.
- x Dank U wel.
- x In een vorige bijeenkomst hadt U het over offeren. Wat voor een verschil van offeren zijn deze twee gevallen:
 - 1. Een dokter ent zich in om een ziekte te onderzoeken en hij sterft daaraan.
 - 2. Iemand redt een kind uit het water en verdrinkt.Is nu no.1 een moordenaar en is dit de eerste graad van offeren en het tweede geval de tweede graad?
 - Ik geloof dat we kunnen zeggen dat er bij deze dokter in zijn onderzoek zeer zeker niet de gedachte voorop gesteld zal zijn om - hetzij zelf, hetzij een ander - daaraan te doen succumberen; dat zou niet de bedoeling zijn. Wij kunnen hier dus van een toevallig offer spreken, het werkelijke offer is de tijd die er besteed werd met de intentie om de mensheid gelukkiger te maken, de moeite daarvoor ge-

troost en het lijden daarvoor doorstaan. Het uit het leven scheiden opzichzelve is dus eigenlijk in deze niet een offer; het kan nog wel aanvaard worden, maar is zeker niet het hoofd-present. In het tweede geval: iemand springt te water om een kind te redden. Ja, maar waarom doet hij dat? Doet hij dat redelijk-overlegd, doet hij dat uit sentimentele overwegingen, kortom, ook hier gaat die mens te water, niet om te sterven. Het offer zou in een dergelijk geval b.v. kunnen zijn, het opzij zetten van elke gedachte omtrent het bederven van kleding; dat is dan het offer. Het sterven zelf is niet het offer. Hij is het slachtoffer geworden van zijn eigen goede bedoelingen en zal daar zeer zeker niet onder lijden, dat is een feit; dat geldt ook voor het eerste geval. Maar wij kunnen geen van deze twee personen zelfmoordenaars noemen, om de doodeenvoudige reden dat ze hun leven niet willen offeren, integendeel, ze willen een ander leven redden. Ik geloof dus dat ik in geen van de twee gevallen de doodsoorzaak als offer mag noemen, noch het sterven zelf als offer.

x Dank U wel.

- x De vragensteller (Voor-Indiër) spreekt niet al te zuiver Nederlands doch wij vangen er dit van op: Ik heb de eerste toespraak aangehoord. Hier is verteld dat, omdat er zoveel Godsdiensten zijn in de wereld, er toch iets achter moet zitten wat onze leer dat godsdienst werkelijkheid is of Godsgedachten zijn misschien. Wij weten en wij denken over die verschillende godsdiensten en wij komen tot de conclusie dat al die godsdiensten die er zijn beweren dat zij geopenbaard zijn. Als dat waar is, waarom is dat opgehouden met Jezus en met Mohammed? En als dat niet opgehouden is, dan is er een mogelijkheid dat er weer een profeet verschijnt die dezelfde leer verder brengt. En als die mogelijkheid er niet is, wat is dan het bewijs dat in vroeger tijden die mensen werkelijk van God de openbaring kregen?
- Ja, dan mag ik beginnen misschien met te zeggen: inderdaad neemt elke godsdienst voor zichzelf het voorrecht om te zijn geopenbaard en wel in ieder geval de beste of de laatste openbaring. Die openbaring staat natuurlijk niet stil. Het is wel een begin der tijden geweest, een kwestie van profeten, van - laten we maar eerlijk zijn - van mediums en bezetenen evenzeer als van wijzen die allerhand wetten aan de wereld duidelijk hebben gemaakt. En wanneer wij een openbaring aannemen - en persoonlijk ben ik ervan overtuigd dat die bestaat en dat er inderdaad dus uit andere sferen op aarde niet gekende zaken kunnen worden verteld en dus geopenbaard - dan kan deze openbaring niet afhankelijk zijn van een enkele persoon of afhankelijk zijn van een enkel tijdperk. Ik geloof dan ook dat wanneer wij spreken over openbaring, wij de zaak als volgt moeten stellen: bij voortdurende wordt geopenbaard de vorm waarin de openbaring plaatsvindt en de wijze waarop zij werkt en geaccepteerd wordt echter, is over het algemeen afhankelijk van de tijd, van de behoefte van de mensheid in die tijd. Vandaar dat de leer van Boeddha b.v. een zekere gedachtenrichting naar voren bracht, dat Jezus een bepaalde gedachtenrichting naar voren bracht en ook Mohammed, elk juist in de tijd die geschikt was en rijp voor de aanvaarding daarvan. Wanneer er dus behoefte bestaat aan een nieuwe openbaring, dan kunnen wij met grote zekerheid aannemen dat deze inderdaad zal komen. Dat de openbaringen vroeger sneller in beperkte kring bekend waren was wel m.i. het gevolg van de toen nog niet zo snelle verbindings, waardoor inderdaad, wanneer een gedachte in een bepaalde kring of een bepaald land naar voren kwam - deze langere tijd daar kon werken voordat tegenstrijdige invloeden in dat centrum doordrongen. Op het ogenblik is het zo dat zeer vele profeten - valse en echte door elkaar - op de wereld hun openbaringen verkondigen of uitkramen. Echter zullen wij opmerken dat deze openbaringen, door de veelheid daarvan, over het algemeen teniet worden gedaan en daardoor de werking beperkt blijft tot zeer kleine kring. Toch kunnen wij aannemen dat die openbaring een noodzakelijkheid is. Als ik dan ook mijn geloof uit moet spreken in deze - U vraagt een bewijs, maar dat is niet zo gemakkelijk te geven, tenzij juist weer op geloofsgronden - dan geloof ik dat inderdaad te allen tijde gezondenen afdalen, gezondenen die hun tijd en hun mensen een leer voorleggen. Een leer die ze kunnen verwerpen of aanvaarden, maar welks aanvaarding voor hen betekent een versterkte geestelijke bewustwording. Deze leer wordt hun dan in handen gegeven en zij moeten daarmee werken. Over het algemeen zullen wij zien dat een dergelijke leer dan in de loop der tijden veranderingen ondergaat, verdeeld wordt in verschillende denkrichtingen etc. Wanneer de verwarring zo groot is geworden dat niemand meer een uitweg weet, dan zullen wij weer zien dat de nieuwe profeet optreedt die de kernwaarheden hernieuwd en vaak zelfs aangevuld naar voren brengt, om daardoor de waarde van het eeuwige, op aarde te doen stabiliseren en te doen voortbestaan. Ik geloof dat ik daarmee de vraag zover mij mogelijk beantwoord heb.
- x Als dan de mogelijkheid bestaat dat een nieuwe profeet verschijnt, hoe kunnen wij hem herkennen, hoe kunnen wij herkennen dat hij de profeet is?
- Ik geloof dat deze herkenning zeer moeilijk is, want zoals Uzelf ook zult weten, worden profeten alleen herkend door diegenen die in hun gedachtenrichting mee kunnen gaan, die hun gedachtenrichting ervaren als juist, waar tegenover vele anderen staan die deze gedachtenrichting zelfs als overbodig of als misdadig of satanisch afkeuren. Dat is zeer zeker het geval geweest met de drie die wij ge-

noemd hebben. Boeddha heeft een zeer sterke oppositie te overwinnen gehad van vele religieuze kasten en richtingen, Jezus werd geofferd om de doodeenvoudige reden dat het Jodendom Zijn leer niet kon tolereren; het Christendom werd vervolgd omdat het niet paste in de stijl van het Romeinse Rijk. Het was te goed daarvoor en kon dus niet getolereerd worden. Mohammed heeft zeer veel tegenstand ondervonden en ook hij kon zich alleen handhaven dank zij het geweld waarmee uiteindelijk in sommige gevallen opgetreden werd. Het verschil van karakter van deze drie behoeven wij niet nader in ogenschouw te nemen, dat kan ieder Uwer zelf vinden. Maar wij kunnen hieruit de conclusie trekken dat een profeet over het algemeen niet herkend wordt of slechts in beperkte mate herkend, en dat, naarmate de leer van die profeet minder in overeenstemming is met het algemeen aanvaarde in zijn omgeving, hij als een dwaas zal worden beschouwd, of in het beste geval als een charlatan, maar dat men hem zeer zeker niet de enige en ware profeet zal noemen. Wij kunnen echter wel het volgende aannemen: Wanneer een profeet optreedt die inderdaad de kracht Gods in zich draagt, d.w.z. de goddelijke krachten tot uiting brengt, zover als dat mogelijk is op aarde, dan zal zijn optreden zich onderscheiden, allereerst wel door het verrichten van een aantal daden die als het ware zijn geloofsbrieven zijn. Hij beleeft dingen, hij presteert dingen, die voor een ander niet mogelijk zouden zijn. Ten tweede: zijn lering zal altijd daarop gericht zijn, om de mensen een groter geluk te geven, een grotere tevredenheid en dit in niet-materiële zin; het materiële is bijkomstig. Hij zal zich altijd richten op het geestelijke. Dan zal een ware profeet nooit en te nimmer trachten - uit hetgeen hij presteert - voor zich zelve winst te slaan. En wanneer we deze verschillende criteria aanleggen aan degenen die profeet zijn of voorgeven dat te zijn, kunnen wij hierdoor reeds een groot gedeelte van hen eenvoudig afschrijven. Wij kunnen zeggen: dit zijn in ieder geval niet de profeten; zij kunnen een glimp waarheid kennen maar zij zijn zeer zeker niet die Godgezondenen die ons de vernieuwing brengen. Verder zouden wij daar nog bij kunnen zeggen dat de meeste profeten in deze tijden waarschijnlijk zouden zuchten in de gevangenissen, omdat een ware profeet niet spreekt voor een bepaald volk, voor een bepaalde natie of voor een bepaalde politiek, maar voor een gehele mensheid, en deze gehele mensheid zoekt te geven: broederschap, beheersing, liefde, rechtvaardigheid. En U zult begrijpen dat dergelijke leerstellingen in de rechtse landen te links en in de linkse landen te rechts bevonden zouden worden. Ik neem dus aan dat de meeste profeten die in deze dagen leven en die werkelijk eerlijk en volledig hun zending vervullen, als slachtoffer zullen vallen van de vervulling van die taak en dat hun leer zoveel mogelijk zal worden onderdrukt. Aan de andere kant kunnen wij uit de verwarring van deze tijden concluderen dat er binnenkort een leraar moet komen die deze wereld nogmaals wederom wijst op het rechte spoor, het juiste spoor dat zij moet volgen. Dit vloeit haast onvermijdelijk uit de omstandigheden voort, tenzij wij van God maken een wraakgierige God die alleen maar speelt met de mensheid. Maar indien God een kracht des lichts is en Zijn doel is de bewustwording van Zijn Schepping, dan kan hij niet anders dan telken male weer, wanneer alles verward en duister is; wanneer er nood en bedrukking is in de mensenharten, wanneer zij omhoog zien en vragen: God, wanneer komt er nu eens eindelijk een einde, wanneer zult ge ons verlossen? Dat er dan telken male weer een profeet komt, soms een profeet die een latere meester voorziet, soms een profeet die met woorden geselt en veroordeelt. En wanneer de werkelijke gezondene komt, één die misschien niet vol doet aan de verwachting van de wereld, maar die geestelijke krachten aan het werk zet, die voor een ieder kenbaar, van goddelijke oorsprong zijn. Ik geloof dat we het zo kunnen verwachten en ik meen dat dit de tekenen zijn van een ware profeet.

- x Andermaal is deze vragensteller slecht te verstaan doch het komt hierop neer dat hij zegt: U hebt de 3 profeten uit de geschiedenis genoemd: Jezus, Boeddha en Mohammed en al die drie profeten die beweren een leraar te zijn. U hebt ook hier verteld als iemand zijn God voorstelt zoals een kind, dat is ook goed. Dus volgens Uw gedachten: als iemand een steen aanbidt is dat ook goed. Maar volgens de drie genoemde leraren zijn zulke gedachten niet goed. Boeddha zegt ook; Jezus komt hij predikt tegen het Jodendom, Mohammed komt en hij predikt tegen de afgodendienaren die er in die tijd waren enz....
- Ja, ik geloof dat U daar de woorden van mijn voorganger een beetje verkeerd interpreteert, want een kinderlijk geloof in God betekent nog niet het kinderlijk geloven in een steen. Kijkt U eens, een kinderlijk geloof aan God moet altijd gericht zijn op het hoogstvoorstelbare. Wanneer als teken van dat hoogstvoorstelbare een steen wordt gekozen, dan kan ik het er mee eens zijn. Men zoekt uiteindelijk zo vaak een teken. Denkt U maar eens aan het kruis, denkt U aan de oude tekening van het rad, aan de afbeeldingen van Boeddha, nietwaar, of denkt U zelfs aan de verering van de karta? Dus in dergelijke gevallen zien wij ook een kinderlijke verering vaak van tekens en symbolen. Maar ik geloof dat we die toch niet mogen vereenzelvigen met God. De bedoeling zal zijn geweest - daar ben ik absoluut van overtuigd - dat het hier gaat: stelt men zich God voor en kan men niet verder komen dan een God die een mens is, maar ziet men deze God

als het beste wat er is, dan is dit voldoende. Wanneer U zegt: de wereldleraren wenden zich telkenmale tegen het verouderde geloof, dan vloeit dit voort uit hun zending, want zij willen niet het oude verkomene handhaven, maar zij willen het vernieuwen en daarom moeten ze het ontdoen van alle bijkomstigheden, vandaar Mohammed's strijd tegen de veelgodendienaren, vandaar het uitruimen van dat hele complex daar van weet ik hoeveel afgodsbeelden, vandaar Jezus met Zijn zweep in de tempel, met Zijn schimpscheuten tegen de Farizeeërs, de schriftgeleerden, vandaar Boeddha met zijn stilzwijgende verachting voor alle rijkdom. Zij moeten zich wel keren tegen het misbruik. Maar waarom doen zij dit? Omdat zij trachten de mensheid een beter begrip van God bij te brengen. Maar ik geloof niet dat één van hen heeft gezegd dat iemand die God - onverschillig hoe hij zich die voorstelt, als het maar het beste is wat hij vinden kan - dient zo goed als hij kan, dat deze verworpen zal worden. Dat heeft geen van deze leraren gezegd. Het is heel iets anders te zeggen: deze wereld is niet goed, dan te zeggen: deze wereld is verdoemd, tenzij ze mijn wereld is. Ik geloof niet dat één van deze leraren dat heeft gezegd. Zij hebben wel allen de nadruk gelegd op het feit dat zij Hun weg als de beste zien, maar zij gaan zelfs niet zover dat zij gaan spreken over de enig-juiste. U zoudt hier misschien Jezus willen aanhalen en zeggen: Hij heeft toch gezegd "Ik ben de weg en de waarheid" en "Niemand komt tot den Vader dan door Mij". Maar spreekt Hij nu hier als Jezus? Of spreekt Hij hier namens een grotere sfeer, een hoger bewustzijn, waaruit Hij is neergedaald? Daar zou dus over te spreken zijn. Ik geloof echter dat wij één fout niet moeten begaan en dat is: tot interpretatie over te gaan van waarheden die gezegd zijn in tijden die niet meer de onze zijn. Wanneer een Westerling Mohammed's leer wil gaan interpreteren zal hij grove en schromelijke fouten maken. Wanneer een mens uit de 20ste eeuw wil gaan spreken over Christus' leer en deze interpreteert zal hij schromelijke fouten maken. Wanneer een Amerikaan probeert om het Boeddhisme te verklaren, dan zal hij het niet begrijpen. Waarom? Omdat elk dezer dingen geboren is in een bepaalde tijd en daaraan aangepast; dat zij gebaseerd zijn op een bepaalde aard van het volk, op hun gewoonten, op hun hele karakter, hun temperament. En daarom geloof ik dat het mogelijk is dat er voor elk volk en voor elke wereld een wereldleraar is die volkomen gelijk heeft en die toch alleen universeel kan zijn in zoverre hij verstaan wordt. En waar dit verstaan onmogelijk is, daar zal een andere wereldleraar op moeten treden om datgene wat de eerste ontbrak, te suppleren.

- x Noemt U Krisjnamurti een profeet, die op het ogenblik nog leeft?
- Ik zou Krisjnamurti willen noemen een ziener, een ziener die zoveel gezien heeft, dat hij wist dat wat de wereld met hem wilde, dwaasheid was en die de moed had om daar gevolg aan te geven, aan dit weten. Hij is in zekere zin ook profeet al is hij dan geen wereldleraar.
- x U noemde zoëven Boeddha, Jezus en Mohammed, maar U heeft niet genoemd de Mozafische Wet welke eigenlijk Jezus toch heeft overgenomen en in de 21ste Soerat van de Koran door Mohammed is overgenomen. Hoe verklaart U dat?
- Dit is heel eenvoudig te verklaren, omdat de wetten, wetten zijn die allang bestonden voordat Mozes zijn wet aan het volk gaf. Denkt U b.v. aan Anema Roebi, de vorst, die ook gelijke wetten had uitgevaardigd, nietwaar, en deze wetten te allen tijde de regels inhouden voor de beperkte mens; hij moet le ren zich te beheersen, en wanneer deze beheersing er nog niet is, dan dient daarvoor een wet te worden gesteld. Vandaar dat ik Mozes niet noem een profeet, hij was een volksleider en een bevestiger van het bestaande en in zekere zin zelfs ook weer de stichter van een volk, want hij was het uiteindelijk die het Jodendom maakte tot wat het zo lange tijd geweest is. Vóór die tijd was het een herdersvolk geweest. Toen Mozes het terugvoerde met al zijn wetenschap, met zijn technische bekwaamheid, toen hij daarbij die verschillende andere stammen nog gevoegd heeft, toen heeft hij daaruit voor het eerst eigenlijk een ware Joodse Staat gemaakt. Maar Mozes' wetten bestonden in een enigszins gewijzigde vorm b.v. reeds in Egypte, waar U ze ook kunt vinden. Diezelfde wetten die bestonden al in het oude Syrië. Ja, wij kunnen die wetten terugvinden veel en veel verder terug als de kennis der geschiedenis gaat, want zelfs wanneer we gaan spreken over het geheimzinnige Atlantis, die volkeren die daar met hun eigenaardige stenentijdperk-beschaving toch zo'n hoog cultuurpeil wisten te bereiken, dan vinden we daar soortgelijke wetten. Wanneer we daar een openbaring voor zoeken, ja, dan geloof ik niet dat ik de naam nog kan noemen van de profeet die ze verkondigd heeft, maar één van zijn gestalten is later in de legende geworden Osiris. U ziet dus dat ik de Mozafische wetgeving uitdrukkelijk zelfs voorbij moest gaan, waar het zich hier handelt over bestaande profeten en dat ik mij natuurlijk gemakshalve toen bepaald heb tot de drie groten die op dit ogenblik nog de drie grote leraren zijn voor deze wereld, de drie groten die op dit ogenblik aan hele grote delen van de wereld nog alles te zeggen hebben, want anders zou ik er al die anderen bij kunnen gaan halen, die kleinere profeten. Dan zou ik kunnen gaan spreken over Brahim Jang, dan zou ik kunnen gaan spreken over de theosofie, over Blavatsky, dan zou ik al die anderen aan kunnen halen; dan zou ik kunnen zeggen: zijn dit dan geen profeten? En dan moet ik zeggen: "ja, in zekere zin zijn het ook profeten, want zij geven waarheid, die niet be-

kend was, weer", zij openbaren dus ook op hun manier en doen dit zeer zeker niet zonder dat er ook een vonk goddelijke inspiratie in zit. En wanneer U zegt dat Jezus de Mozaïsche wetten bekrachtigd heeft, dan zou ik daar zelfs nog een vraagteken willen zetten. Hij heeft ze niet ontkend, maar Hij heeft wel verschillende malen uitdrukkelijk geconstateerd dat het oude geëindigd is. Het oude houdt dus in: de gehele Joodse interpretatie en de gehele Mozaïsche wet, zoals die door het Jodendom gekend wordt. Aan de andere kant bevestigt hij de grondslag ervan, nietwaar, de geboden die de mens leren om God te respecteren en ook om zichzelf te gedragen tegenover God. Ik geloof dus dat ik afstand kan doen van Mozes als profeet in de eerste plaats, want als ik hem zou willen noemen dan zou ik ze allemaal moeten noemen: Habakuk en Elie en Eliëzar, Jeremia, allemaal profeten. Dan zou ik in andere landen moeten gaan zoeken en dan zou ik er ook vele vinden, dat zou mij n.l. te ver gevoerd hebben in deze.

x En hoe staat U dan tegenover de Sinaïsche wet?

- Ik geloof dat de Sinaïsche wet gelijk is aan de Mozaïsche wet.

x Niet gelijk toch.

- Wat is dan het verschil?

x de bijboeken Mozes omvat.

- Nu ja, een punt waar over te praten valt, inderdaad. Maar hun betekenis en beduiding is gelijk. En wanneer wij dus uitgaan van de openbaring van de wet op Sinaï, ja, dan kunnen wij daar ook heel veel uitleggingen voor vinden. Maar ik geloof dat we - of we die nu goddelijk of niet goddelijk gegeven willen noemen, iets wat op de grond van Mozes' eigen kennis van juist deze wetten - wat moeten we zeggen - onwaarschijnlijk klinkt. Waarom moet een wet gegeven worden die al bekend is?

x Waren die bekend, dan?

- Die wet was bekend ten eerste in Egypte.

x Waar vindt U dan bronnen?

- Die bron die kunt U o.a. vinden wanneer U nagaat de verschillende wetgevingen die toen, inderdaad die hervormer, hoe heet hij zo gauw? Hij noemde zich zoon van Aton.

Uit de zaal wordt genoemd: Echnaton

- Ja, nietwaar, wat die heeft gegeven. Verder heb ik reeds genoemd in het begin de wetten van (niet te verstaan) die inderdaad bekend zijn en die U stuk voor stuk kunt vergelijken en die blijken, niet alleen de z.g. 10 geboden te omvatten, maar bovendien zelfs een heel groot gedeelte van de Mozaïsche wetgeving - aangepast aan de eigen omstandigheden natuurlijk - weer te geven. En nu geloof ik dat Mozes er was na Amenin Roebi. En dan kunnen we verder gaan lezen nietwaar, in de verschillende geschriften die er gebeiteld op de stenen in verschillende dalen, in rotswanden en in gedenktekenen, die nog verder gaan dan Amenin Roebi en die voor een deel nog niet ontcijferd zijn en dan zullen we daar ook weer diezelfde gedachtengang en van burgerlijke wetgeving, en van ondergrond zien. En dan zullen we altijd weer ontdekken dat die ondergrond gelijk is aan die tien geboden. En wanneer U het nu heel eenvoudig wilt maken - wat Egypte betreft nietwaar - dan neemt U de vereenvoudigde vorm van het dodenboek en dan bestudeert U de vragen van de rechters maar eens. Dan ziet U dat : juist daarin alleen al tot uiting komt dat elk dezer rechters een vraag stelt die gelijk komt aan een onderdeel van deze tien geboden en daar inderdaad ook binnen blijft.

x Vindt U Baha Hoela een profeet voor deze tijd?

- Ja, misschien geen grote maar een profeet is hij wel. Dat is één van de velen die op het ogenblik trachten tot hervorming te komen nietwaar, getracht hebben beter gezegd om tot hervorming te komen en nog doende zijn, van die profeten door heel Indië verspreid. Sommigen zijn inderdaad leraren die een hervorming brengen en wanneer ze dat brengen zijn ze profeten, wanneer die hervorming gebaseerd is op goddelijke wijsheid.

x Maar Baha Hoela is al lang dood.

- Daarom heb ik mij ook gecorrigeerd. Als U mij niet gelooft dan kunt U het zo meteen wel controleren daar nietwaar, en gezegd degenen die leven of geleefd hebbe n. Deze correctie was inderdaad speciaal op dit geval bedoeld, omdat ik mij versprak. Vrienden dat is de laatste vraag eventueel die ik beantwoord als U er nog één te stellen hebt.

x U hebt verteld dat Mozes volksleider was. Volgens mij is hij de profeet, niet Jezus, omdat hij de grondslag heeft gelegd van de Wet die Jezus heeft geïnterpreteerd. Die is niet afgeweken van de wet van Mozes. enz.

- Inderdaad waarde vriend. Mag ik opmerken dat U hier zeer gedetailleerd bevestigt iets wat ik ook gezegd heb. Het is n.l. zo dat er misschien een klein misverstand is gerezen omdat ik dus aanhaalde dat Jezus voorzich wel zegt: "Ik ben de weg en de waarheid", maar ik heb dit alles als voorbeeld genomen en ik heb dit geïnterpreteerd. Ik heb dus gezegd: hij bedoelt Ik ben de uitdrukking van het goddelijke op dit ogenblik. Ik mag daarbij zeggen dat Jezus

nooit zelve iets beweerd heeft wat door de Koran wordt tegengesproken. Wat wel wordt tegengesproken is al datgene wat de leerlingen van Jezus, ^{omtrent Jezus,} beweren. De veroordeling van de Koran treft dan ook niet Jezus zelf, maar treft de Christenen, dus de Christelijke leer. En dit is in volledige overeenstemming meen ik - ik kan het natuurlijk mis hebben - met hetgeen ik gezegd heb. Ik heb n.l. naar voren gebracht dat elke leer in zijn tijd zegt, nietwaar, : ik wijs U de beste weg, dat is de weg, die moet je volgen. Maar ik geloof niet - dat heb ik er ook bij gezegd - dat er één leer is die beweert dat de rest van de wereld verdoemd is. Ik ken geen enkele leer die niet aanneemt dat er enigerlei tijd de gehele wereld - heidenen of niet - tot God zal komen. En ik wil het zelfs nog sterker zeggen: ik meen dat Jezus dat heeft doen uitkomen maar dat zijn leerlingen dat verdoezeld hebben, terwijl in de Koran dat nog sterker is vastgelegd dan in de Evangeliën. Ik geloof dus wel dat wij het in zoverre met elkaar eens kunnen zijn, vriend. Wanneer wij terugkomen op Mozes de profeet, dan zouden we moeten zeggen: heeft Mozes iets nieuws gebracht? Of heeft Mozes alleen bevestigd wat bestond voor een bepaald volk? En dan kom ik ertoe om Mozes als profeet minder hoog aan te slaan, omdat hij allereerst is de staatsman en zijn hele religie en zijn eigen uitwerking een sterk staatkundige structuur vertoont. Wij kunnen ons hierbij niet alleen baseren op de 5 eerste boeken, die de boeken van Mozes genoemd worden, daar zij een compilatiearbeid zijn, een arbeid die door vele schrijvers werd volbracht en dus niet persoonlijk van Mozes afhankelijk zijn. Verder zou ik op willen merken dat Jezus de Mozaïsche wet noch bevestigt - noch de Sinaïsche - noch ontkent. Hij stelt alleen vast dat met Zijn komst op aarde een nieuw tijdperk is gekomen, waarbij alle oude interpretatie en alle oude godsdienst wegvalt voor Zijn waarheid. En ik meen dat wij hetzelfde van de beide andere grote profeten mogen zeggen. Ik acht Jezus profeet omdat Hij een waarheid brengt die in Zijn tijd in die vorm absoluut onbekend is. Mozes echter brengt een wet naar voren die tot op dat ogenblik nog niet aanvaard was, maar die door een groot deel van het volk althans wel gekend werd. Dat zijn de redenen dus waarom ik Mozes op zichzelf niet zie als de profeet. Ik geloof dat er vóór hem de werkelijke profeet ergens is geweest, ergens. En dat dus alles een uitvloeisel is uiteindelijk van zijn wet, die later door Mozes hernieuwd werd opgenomen. Maar U zult het mij niet kwalijk nemen dat ik over dit zeer interessante onderwerp nu toch ga zwijgen, omdat er nog een laatste spreker is die even voor U de avond zal sluiten. Wij zijn gebonden in Uw sfeer aan tijd en deze tijd maakt het ons vaak onmogelijk zo diep in te gaan op een onderwerp als wij zelf aangenaam zouden vinden. Aanvaardt dus hierbij mijn verontschuldigen voor het afbreken van het betoog en ook de andere vragensteller voor het niet aanvullen van de vragen die gesteld waren. U zult begrijpen dat ik nu afscheid moet nemen. Goeden avond.

Goeden avond vrienden,

HET SCHONE WOORD.

Wij zullen het kort maken, keuze van behandeling houd ik mijzelf voor. Onderwerpen kunt U opgeven ten hoogste zes. Welk onderwerp?

x WIJSHEID - SCHOONHEID - LENTE - ZELFKENNIS - OFFER - OVERGAVE.

- Goed. Ik zou dan willen zeggen dat het onderwerp genoemd kan worden "LENTE"

Ik heb vol overgave gezocht in de krochten van het zijn, ik ben uitgegaan uitgegaan over de wereld en ik heb gevonden de wijsheid. En de wijsheid in mij heeft mij doen zien, hoe beperkt is mijn kennen en weten, hoe ik vergeten heb de waarheden uit het begin van mijn bestaan, hoe ik tot mijn Schepper moet gaan in liefde en nederigheid. Ik zoek in de barre winter van het zijn naar het leven. En de tijd is de pijn die voortknarst vol van koude in mij en doet verslijten mijn wezen. Maar in mij blijft de wijsheid door het leven mij gegeven. En zo ga ik op, vol overgave aan die onbekende God. Heel mijn streven is erop gevuld geweest en gericht te zijn dat wat Hij als lot mij heeft voorgeschreven. Ik wil mijzelf aan God gaan geven, en de wijsheid ik geef haar aan Hem. Ik luister een ogenblik naar Zijn stem en ziet: alles vergaat. En terwijl ik nu hier sta, me afvraag: hoe na is het ogenblik dat de winter mij overweldigt en dat de strijd ten einde gaat, wanneer zal ik horen die stem die

mij zegt : te laat, te laat, daar zie ik hoe opnieuw een bloeiend tintelen door de wereld gaat, merk ik hoe de zachte luchten met nieuwe tere kleuren spelen, spelen rond mij heen. En hoe vernieuwend geuren steigen uit de aarde. Lente, ik ben niet alleen. Die wijsheid die zo gierig ik in wintertijd bewaarde, ik offer haar op, heen daarmee! Wat heb ik aan die wijsheid? Wat heb ik eraan, al die tijd die rond mij zweeft, wat heb ik eraan, als ik leef terwijl in mij, Mijn God niet leeft? En daarom nu de lente komt, geef ik mijzelf nog meer. Ik geef mij aan mijn God. Ik kniel zo nederig neer als ik maar kan en zeg: Heer, oud ben ik en dor, de winter heeft mijn hart versteend. Gij die het leven weer vereent met schijnbaar dode aarde, die in de lente geeft de nieuwe bloei, de nieuwe kracht, de nieuwe waarde van het leven, die jubelen doet Uw schepselen, Heer, geef een lente ook aan mij. Gij hebt zoveel gegeven. Toch vraag ik U, U dankend voor 't bestaan: Laat mij in U nu leven. En dan, weg met het oudzijn en weg met de wijsheid en weg met het leed en weg met de smart. 't Is lente en het bloeit en het zingt en het jubelt. Het hart schijnt mij te zwellen tot het haast barst als een knop die ontspruit wanneer de zon haar lokt naar buiten. Gods kracht deed mij ontbloeien. Geen schalmeien en luiten klinken in die lente, maar ^{hoger} nog klinkt een harmonie en melodij die denken doet mij: stil mijn ziel, wacht vol van overgave. Nu komt Hij die is Uw leven. En dan, dan komt de eeuwigheid. Want wie zichzelf kan geven aan God, die heerst er over ruimte en tijd. Hij is de meester van het zijn en toch slechts deel van God en daardoor deel der eeuwigheid.

Ik dank U voor Uw aandacht vrienden. Ik wens U een goeden avond.

Van de band overgenomen en g e s t e n c i l d d o o r Type- en Copieerinrichting J. R i e n t j e s HAVENKADE 60 - SCHEVENINGEN Telefoon : 55 41 62
--